

การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 14 ประจำปี 2555

เรื่อง การปฏิรูปรัฐสภา: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ

(Parliamentary Reform: Comparative Perspectives)

วันที่ 8 – 10 พฤศจิกายน 2555 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ

1. หลักการและเหตุผล

รัฐสภาถือได้ว่าเป็นสถาบันการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันตัวแทนประชาชน มีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชน ศึกษาอภิปรายประเด็นปัญหา เพื่อเสนอแนะหนทางแก้ไข ตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับในสังคม พิจารณานุมัติงบประมาณ ติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาล รวมถึงการดำเนินงานที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงปรารถนา และในกรณีของวุฒิสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เป็นพิเศษจากสภาผู้แทนราษฎร คือมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากรขององค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจรัฐ อีกทั้งมีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง หากปรากฏหรือส่อว่าใช้อำนาจรัฐไปในทางทุจริตหรือผิดกฎหมาย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา นี้ อาจกล่าวได้ว่า ต้นกำเนิดของอำนาจธิปไตยอยู่ที่รัฐสภา เพราะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยตรง เป็นผู้ใช้อำนาจแทนประชาชน โดยเฉพาะอำนาจในการแต่งตั้งรัฐบาล และควบคุมรัฐบาล ดังนั้น ในการบริหารประเทศ รัฐบาลจึงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา และอยู่ในอำนาจได้เท่าที่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา

ประเทศไทยได้มีการนำระบบรัฐสภามาใช้ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยแรกเริ่มอยู่ในรูปแบบของสภาเดี่ยว และในปี พ.ศ. 2489 เริ่มมีการนำระบบสภาคู่มาใช้ แต่ความผันผวนทางการเมือง ทำให้มีการนำระบบสภาเดี่ยวมาใช้อีก อย่างไรก็ดี ตั้งแต่มีการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญฉบับถาวรทุกฉบับกำหนดให้ระบบรัฐสภาไทยเป็นระบบสภาคู่

ในด้านการทำหน้าที่ของรัฐสภาไทย ทั้งในแง่ของการตรากฎหมาย การประชุมสภา การเป็นตัวแทนประชาชน การสร้างสรรค์วัฒนธรรมทางการเมือง การอนุมัติงบประมาณ ตลอดจนการควบคุมตรวจสอบรัฐบาลนั้น ยังมีความไม่สมบูรณ์ในบางส่วน ทำให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพและประสิทธิภาพของการเป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติได้เต็มที่ ผลก็คือ การตรากฎหมายสำคัญๆล่าช้า ไม่ทันการณ์ รัฐสภาไม่สามารถทำหน้าที่ชี้นำฝ่ายบริหาร ขาดข้อมูล แสดงบทบาทในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก และไม่ได้ทำหน้าที่เป็นสถาบันสร้างสรรค์และส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีแก่สังคม

ดังนั้น เพื่อให้จะทำให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเป็นที่ภาคภูมิใจของประชาชนชาวไทย จึงน่าจะมีการวิเคราะห์และทบทวนบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลของรัฐสภา ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างรัฐสภากับประชาชน ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภา ทั้งมุมมองจากในประเทศ และมุมมองของต่างประเทศ ซึ่งไม่ได้เน้นแต่เพียงในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่ยังคงเป็นการมองถึงระบบกลไก หรือโครงสร้างที่สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมไปถึงโครงสร้างของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นกลไกที่มีบทบาทหลักในการทำงานในรายละเอียดในการตรากฎหมายอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะมีการระดมความคิดจากมุมมองของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบ ตลอดจนทบทวนการเรียนรู้จากนานาประเทศถึงรูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพของรัฐสภา เพื่อวิเคราะห์ พัฒนาและค้นหาแนวทางปฏิรูประบบรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพสมกับการเป็นตัวแทนของประชาชน โดยทำการศึกษาขององค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ เพื่อที่จะเป็นกรอบที่สำคัญที่จะนำไปสู่ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบรัฐสภาให้เป็นสถาบันทางการเมืองหลักที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ สมกับการเป็นตัวแทนของประชาชนชาวไทย

สถาบันพระปกเกล้า ซึ่งมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย จึงจัดให้มีการประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 14 ประจำปี 2555 (KPI Congress XIV) ในหัวข้อ “การปฏิรูประบบรัฐสภา: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ” (Parliamentary Reform: Comparative Perspectives) ขึ้น เพื่อเป็นเวทีสาธารณะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทบทวนหาคำตอบถึงแนวทางการปฏิรูประบบรัฐสภา เพื่อสร้างสังคมที่ยุติธรรม สมานฉันท์ และมีธรรมาภิบาล ให้กับทุกภาคส่วนของสังคมด้วยโครงสร้างของรัฐสภาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อบริบทของสังคมประชาธิปไตยไทย

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นเวทีสาธารณะในการนำเสนอผลงานวิชาการในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาการทำงานของ รัฐสภา ตลอดจนแนวทางการปฏิรูประบบรัฐสภา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน
2. เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการทำงานของระบบรัฐสภาและแนวทางการปฏิรูประบบรัฐสภา จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ รวมไปถึงภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 500 คน ประกอบด้วย

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา
2. ผู้บริหาร และสมาชิกพรรคการเมือง
3. นักการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่น
4. ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรในหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรในองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของรัฐสภา และส่งเสริมการปฏิรูประบบรัฐสภา
6. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านระบบรัฐสภา และการปฏิรูประบบรัฐสภา
7. องค์กรพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มหรือเครือข่ายภาคประชาชนและภาคประชาสังคม
8. ตัวแทนจากองค์กรภาคเอกชน
9. สื่อมวลชนแขนงต่างๆ
10. นักเรียน นิสิต นักศึกษา
11. ประชาชนผู้สนใจทั่วไป

4. รูปแบบการดำเนินงาน

กิจกรรมหลักของการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 14 ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่

4.1 การแสดงปาฐกถา

การแสดงปาฐกถา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านระบบรัฐสภาและการปฏิรูประบบรัฐสภา ปาฐกถาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดงาน ทั้งนี้ในการสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้ จัดให้มีการแสดงปาฐกถาพิเศษใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การแสดงปาฐกถานำ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้มีประสบการณ์จากต่างประเทศ ในหัวข้อ การปฏิรูประบบรัฐสภา หรือ “Parliamentary Reform” โดยจะมีประเด็นด้านการพัฒนาและการปฏิรูประบบรัฐสภา ตลอดจนการทำงานของรัฐบาล

2) การแสดงปาฐกถาปิด โดยผู้ทรงคุณวุฒิของประเทศไทยในหัวข้อ “การปฏิรูประบบรัฐสภาของไทย”

4.2 การสัมมนาทางวิชาการ

การสัมมนาทางวิชาการมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นในประเด็นการทำงานของระบบรัฐสภา และปัญหา ตลอดจนแนวทางการปฏิรูประบบรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ระหว่างผู้บริหารภาครัฐและภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนของรัฐบาล องค์กรอิสระ ส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา องค์กรภาคเอกชน สื่อมวลชน องค์กรภาคประชาชน และประชาชนทั่วไป

การสัมมนาทางวิชาการจะประกอบด้วย การอภิปรายร่วม และการสัมมนากลุ่มย่อย มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การอภิปรายร่วม (panel discussion) เป็นการเสวนามุมมอง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในประเด็นของการทำงานของระบบรัฐสภา และการปฏิรูประบบรัฐสภา ความสำคัญของระบบรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประชาธิปไตยระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

- การอภิปรายร่วมระหว่างผู้แทนจากต่างประเทศ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ เรื่องการปฏิรูประบบรัฐสภา ในมุมมองเชิงเปรียบเทียบ และประสบการณ์จากต่างประเทศ

- การอภิปรายร่วมระหว่างนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศไทย เป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ในประเด็นปัญหาและการพัฒนาการทำงานของรัฐสภา ตลอดจนการปฏิรูประบบรัฐสภา

2) การประชุมกลุ่มย่อย (group discussion) เป็นการเสนอบทความ เอกสารทางวิชาการหรือผลการวิจัยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทำงานของรัฐสภา และปฏิรูประบบรัฐสภา ตลอดจนประกอบด้วยหัวข้อย่อยจำนวน 5 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 บทบาทด้านนิติบัญญัติของรัฐสภา
- กลุ่มที่ 2 บทบาทด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลของรัฐสภา
- กลุ่มที่ 3 บทบาทด้านการงบประมาณของรัฐสภา
- กลุ่มที่ 4 บทบาทด้านการเป็นตัวแทนประชาชน
- กลุ่มที่ 5 รัฐสภากับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

4.3 การจัดนิทรรศการ

การจัดนิทรรศการมีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับรัฐสภา ในด้านการทำงานของรัฐสภา ระบอบรัฐสภา ตลอดจนความสำคัญของรัฐสภาต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ โดยนำข้อมูลมาจากงานวิจัยที่สถาบันพระปกเกล้าได้ทำการวิจัยขึ้นร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่าย นักศึกษาสถาบันพระปกเกล้า และจากภาคส่วนต่างๆทั้งในและต่างประเทศ

6. วัน เวลา สถานที่จัดงาน

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2555 เวลา 12.00 - 18.00 นาฬิกา

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2555 เวลา 08.00 - 17.00 นาฬิกา

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2555 เวลา 08.00 - 12.00 นาฬิกา

ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพมหานคร

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร นักวิชาการ ข้าราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนที่สนใจได้แลกเปลี่ยน ทบทวน แสดงความคิดเห็น รวมไปถึงร่วมกันวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการทำงานของ รัฐสภา และการปฏิรูประบบรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย
2. ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาในการทำงานของรัฐสภา และการปฏิรูประบบรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพ